

GERLINDA G. B. SWILLEN

Verwekt door de Tweede Wereldoorlog - Oorlogskinderen op de as Brussel-Berlijn. Voorspel - Geboorte - Onthaal

Vrije Universiteit Brussel, 2016. Promotor : Prof. Dr. Guy Vanthemsche.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er zowel in bezet België als in het geannexeerde Oost-België en in Duitsland kinderen geboren uit seksuele verhoudingen tussen Belgische vrouwen en leden van de bezettende of annexerende macht of mannen ter plaatse, in Duitsland. Ze zijn oorlogskinderen s.st. (*sensu strictiori*, in engere zin), verwekt door WO II, want zonder de oorlog zouden hun verwekkers elkaar niet hebben ontmoet. Ze onderscheiden zich aldus van andere groepen onder de oorlogskinderen in ruime zin, s.l. (*sensu latiore*) en worden hoofdzakelijk gekenmerkt door een identiteitsprobleem en zoeken naar hun verwekker/ster, soms naar beiden.

Na een overzicht van het internationaal wetenschappelijk onderzoek, het iken van de termen, de regionale (bezet en geannexeerd België en Berlijn) en chronologische (1941-1946) afbakening, probeer ik vanuit het standpunt van de oorlogskinderen s.st. in een operastructuur hun vragen over hun biologische ouders te beantwoorden : wie en wat waren ze, hoe hebben ze elkaar ontmoet, welke was hun relatie en hoe konden ze die in oorlogstijd en in de toenmalige sociale en ideologische context al dan niet uitbouwen ? Het accent ligt op de seksuele toenadering waaruit de kinderen ontstonden, hun geboorte en opvang onmiddellijk erna. Aandacht gaat naar hun juridische status en de maatschappelijke gevolgen ervan in het tijdsbestek van 1941 tot 1946, waarin

de meeste geboortes plaatsvonden, evenals naar de eventuele demografische impact ervan.

Op een schets van pogingen om een zwangerschap te voorkomen en een geboorte te verhinderen, volgt de beschrijving van de moeilijkheden rond bevalling, aangifte, naamgeving en erkenning van kind en vaderschap in de van elkaar verschillende Belgische en Duitse wettelijke context. Aandacht wordt besteed aan regularisatie door huwelijk in het kader van de raciale normen die het nazi-recht stelde. Vergelijking met de christelijke, in het bijzonder de katholieke ideologie reveleert het fundament waarop de nationaal-socialistische normering van het privéleven kon voortbouwen. Daarin behield het oorlogskind s.st. zijn buitenhuwelijkse status en zijn maatschappelijke verworpenheid.

Vervolgens wordt de zeer uiteenlopende houding van de grootouders van moederszijde van het oorlogskind s.st. onder de loep genomen. Meestal hebben ze immers een belangrijke zowel materiële als affectieve rol gespeeld bij zijn eerste opvang.

Het in hoofdzaak kwalitatief onderzoek steunt op gesprekken met meer dan honderdtwintig Belgische oorlogskinderen s.st. en een paar tijdsgetuigen en oorspronkelijke documenten (o.a. meer dan duizend door het ARA-CEGE-SOMA gedigitaliseerde foto's), geconfronteerd met zelden geraadpleegde archiefbestanden in België en Duitsland, zoals registers van de burgerlijke stand, juridische aktes, ziekenhuisregisters, repatriëringdossiers (Brussel, Eupen en Berlijn), persoonlijke dossiers van de *Wehrmacht* en registers van *Kriegslazarette* in België (beide bestanden in de

Deutsche Dienststelle-WASt). De keuze en het vinden van adequate bronnen vormden inderdaad een van de grote uitdagingen, maar daarbij boden archiefpersoneel en onderzoekers in de betrokken diensten hulp en raad.

De conclusies wijzen op het dramatische van het niet naleven door de *Wehrmacht* van de internationale overeenkomsten als ze huwelijken en geboortes in Brussel niet aangeeft. De demografische impact van de oorlogskinderen s.st. op de babyboom, die in 1942 inzet, is in Brussel irrelevant. Het profiel van de verwekkers toont gewone mensen gedreven door vooral materiële, seksuele en/of affectieve behoeftes naast een emotioneel verzet tegen of ontvluchten aan de oorlogssituatie. Verrassend is vooral dat het feit een “vijand”, hier een lid van de *Wehrmacht*, als verwekker te hebben eerder cumulatief bij de buitenhuwelijks status van het oorlogskind s.st. tot een sociaal ostracisme leidt dan doorslaggevend is. In Oost-België, een grenszone, waar de verwekkers van mijn getuigen vaak Amerikaanse soldaten zijn, wordt dat bevestigd en stelt zich pregnant de vraag naar wie eigenlijk de vijand is. Daaruit groeit het familiegeheim dat de identiteitsvorming van een mens grondig schaadt en zijn hele levensloop zal tekenen.

Het historisch onderzoek toont aan, dat oorlogskinderen s.st. in een gevarenzone terecht komen, waarin ze juridisch noch maatschappelijk worden beschermd. Bijgevolg wordt de noodzaak onderstreept van het uitwerken van een internationale status voor de huidige en toekomstige oorlogskinderen s.st. – o.a. aanwezig in de huidige vluchtelingenstroom –, wat heden

door geen enkel internationaal mensenrechtenverdrag wordt voorzien.

Een enigszins ingekorte versie is in oktober 2016 onder de titel *De wieg van WO II Oorlogskinderen op de as Brussel-Berlijn* bij ASP (Academic & Scientific Publishers) verschenen.